

Atskaite par dalību COPA/COGECA darba grupā

Ekonomiskā analīze

02. 12. 2013., Brisele

Izskatāmie jautājumi:

1. Jaunākā informācija par Eiropas Pārtikas cenu uzraudzības rīkiem (FPMT) Augsta līmeņa forumā par labāku pārtikas piegādes ķēdi;
2. Daudznacionālie lauksaimnieku uzticības rādītāji:
  - a) prezentācija no jaunākajiem valstu apsekojumiem un kopējo tendenču apzināšanās;
  - b) veiktā darba novērtējums par daudznacionālajiem lauksaimnieku uzticības indikatoriem un turpmākie pasākumi;
3. Prezentācija par saimniecību struktūras apsekojumiem (FSS), kuras tika apsekotas, 2009. - 2010. gada skaitīšanā un informācija par FSS reformu.
4. Lauksaimniecības tirgus informācijas analīze un prognozes: DG AGRI pašreizējo aktivitāšu plānošana.
5. Vispārīgi jautājumi par Ekonomiskās analīzes darba grupu

Darba grupā piedalās 12 dalībnieki – COPA-COGECA biroja, Beļģijas, Zviedrijas, Nīderlandes, Čehijas, Igaunijas pārstāvji, arī EK pārstāvis. Latviju darba grupā pārstāv Latvijas Zemnieku federācijas eksperte Agnese Hauka. Itālija piedalās caur Skype. Darba grupa notiek angļu valodā un netiek tulkota.

Kopsavilkums par būtiskākajiem jautājumiem

- Visās Eiropas Savienības valstīs saimniecību skaits samazinās;
- Ekonomiskās krīzes ietekmē saimniecību skaits samazinājās daudz lēnāk, jo valstīs, kur ir ekonomiskā krīze, cilvēki paliek saimniekot saimniecībā, ja nav citas ekonomiskās iespējas;
- No pircēja iztērētiem 100 EUR, tikai 7,8 EUR nonāk lauksaimnieka makos;
- Lauksaimnieki tiek spiesti starp ražošanas izmaksām un tirgus piedāvātām cenām;
- Vismaz 10 ES dalībvalstīs tiek veikti lauksaimnieku noskaņojuma mērījumi, lai noteiktu, cik optimistiski lauksaimnieki raugās nākotnē, kādas ir viņu gaidas un kā tas ietekmē nozari;
- Lielbritānijas lauksaimnieki trīs gadu periodā paredz, ka palielināsies saražotās un realizētās produkcijas apjoms;
- Lauksaimnieku darbību visbūtiskāk ietekmē likumdošana un izejvielu cenas;
- Pienkopības saimniecības (Nīderlande, Zviedrija, Vācija, Itālija, Polija, Rumānija) ir optimistiskākas, vērtējot saimniecības darbu nākotnē;
- Graudkopju vidū visās valstīs ir pesimistiskāks noskaņojums, jo šogad, 2013. gadā, ir zemas graudu iepirkumu cenas.
- Kopumā ES lauksaimnieku noskaņojums ir pozitīvs un kļūst labāks, bet tas joprojām ir ļoti piesardzīgs optimisms.
- Galvenās grūtības/šķēršļi lauksaimnieku saimnieciskajai darbībai ir nenoteiktie laika apstākļi, ko nevar paredzēt (Vācija), Itālijā nacionālās ekonomikas attīstība, Ungārijā cenu samazināšanās, Polijā laika apstākļi.
- Zviedrijā
  - lauksaimnieki, raugoties nākotnē, jau kopš 1987. gada ir noskaņoti vairāk negatīvi nekā pozitīvi;
  - pienkopība ir prioritāra nozare, kurā ir veiktas daudz izmaiņas, lai šīs nozares lauksaimnieki saredzētu nozarē biznesa iespējas;
  - ņemot vērā augsto valūtas kursu, lauksaimnieki no KLP saņems mazāk naudas, bet valūtas attīstība ar EUR dod priekšrocības piena tirgū.
- Vācijā:
  - ik dienu no pārtikas ražošanas bioenerģijas ražošanai tiek zaudēts 80 ha zemes;
  - zemes nomas maksa, kas ir 1200 – 1500 EUR/ha gadā;
  - 6000 biogāzes stacijas ir optimāls līmenis, kas šobrīd rada spiedienu uz zemes izmantošanu biogāzes izejvielu nevis pārtikas ražošanai;
- Polijā nākotnē pozitīvāk skatās viena sektora saimniecību, bet pesimistiskāk – jauku sektoru saimniecību pārstāvji.

- ES ir mazākas saimniecības nekā pasaulē – ES vidējais saimniecības lielums ir 14 ha, Brazīlijā 64 ha, Čīlē 107 ha, ASV 170 ha, Austrālijā 3000 ha;

Ieteikumi par būtiskākajiem jautājumiem

- veicot lauksaimnieku aptaujas ar mērķi iegūt informāciju par saimniecībām, papildus uzdot jautājumus par lauksaimnieku noskaņojumu, domājot par nozares nākotni, tādējādi arī Latvijā 2014. gadā uzsākot veikt lauksaimnieku noskaņojuma (uzticības) mērījumus.
- Latvijai piedalīties COPA-COGECA lauksaimnieku uzticības barometra izstrādē.

Jaunākā informācija par Eiropas Pārtikas cenu uzraudzības rīkiem (FPMT) Augsta līmeņa forumā par labāku pārtikas piegādes ķēdi;

Diskusijas darba grupā/ citu ES dalībvalstu viedoklis

Eiropas Savienībā ir izveidota Ilgtspējīgas pārtikas Ekspertu platforma, kas uztur un pārvalda pārtikas cenu uzraudzības rīku. Šīs platformas locekļi ir nacionālie statistikas biroji un Eiropas Komisijas (EK) institūcijas. COPA-COGECA nav pārstāvēti šajā darba grupā, bet dažās šīs statistikas grupas tikšanās reizēs tiek aicināti piedalīties arī COPA-COGECA, kurā organizāciju pārstāv Francesca Bignami.

2012. gada novembrī tika publicēta informācija (pēc 2009. gada datiem) par to, cik liela ir pārtikas, cik ražošanas un citu faktoru ietekme uz pārtikas cenām. Tika secināts, ka no pircēja iztērētiem 100 EUR par pārtiku, tikai 7,8 EUR nonāk lauksaimnieka makos.

Jaunākais pētījums par pārtikas cenām varētu tikt publicēts 2014. gada februārī, bet datums var mainīties, jo tie bieži tiek pārcelti.

Lauksaimnieki mēs tiek spiesti starp ražošanas izmaksām un tirgus piedāvātām cenām.

Daudznacionālie lauksaimnieku uzticības rādītāji:

- a) prezentācija no jaunākajiem valstu apsekojumiem un kopējo tendenču apzināšanās;
- b) veiktā darba novērtējums par daudznacionālajiem lauksaimnieku uzticības indikatoriem un turpmākie pasākumi;

Diskusijas darba grupā/ citu ES dalībvalstu viedoklis

Darba grupa tika apskatīti 10 ES dalībvalstu pieredze, veicot lauksaimnieku noskaņojuma mērījumus, lai noteiktu, cik optimistiski vai pesimistiski lauksaimnieki raugās nākotnē un kādas ir viņu gaidas un kā tas ietekmē nozari un tirgu.

Michiel van Glen un Klaas Johan Osinga (**Nīderlande**) prezentācija: Ekonomikas ministrijas pakļautībā esošā pētniecības institūcija, kas seko līdzi pārtikas cenu indeksiem. Lauksaimniecības pārliecības indekss jau 5 ceturkšņus tiek noteikts un mājas lapā www.leiagrovertrouwensindex.nl publicēti analīzes rezultāti, lai tie būtu pieejami lauksaimniekiem un sabiedrībai. Aptaujā lauksaimnieki tiek aicināti paust viedokli par to, kādu

saredz lauksaimniecību nākotnē – labāku, sliktāku, tādu pašu. Tiek intervēti ~1000 lauksaimnieki. Katru gadu maijā valstī tiek atjaunota statistiskā informācija lauksaimniecības nozarē, t.sk., par saimniecību skaitu, pārstāvēto nozari, lopu skaitu u.tml. Šī aptauja kļūst arvien populārāka lauksaimnieku vidū un tiek iegūti arvien pārliecinošāki dati no vairāk respondentiem. Šobrīd atbild līdz 40% no 922 respondentiem.

Salīdzinot laika periodu no 2012.gada 3. ceturkšņa līdz 2013. gada 3. ceturksnim, vislabākais noskaņojums lauksaimniekiem bija 2012. gada 4. ceturksnī, citādi tas ir vienmērīgi labs. Labāks noskaņojums ir pienkopības saimniecībās, bet pesimistiskāks segtajās platību (siltumnīcas) un dārzkopības saimniecībās. Cūkkopības nozares lauksaimnieki nākotnē raugās cerīgi, lai gan eksperts norāda, ka reālajā dzīvē šai nozarei tik viegli neiet. Aptaujā lauksaimnieki norāda, ar kādām problēmām nākas saskarties, piemēram, dzīvnieku veselība problēmas, ar darbaspēku saistītas problēmas, laika apstākļi, cenu samazināšanās lauksaimniecības produktiem u.tml.

Lucia Zitti (NFU) **Lielbritānija:** *Farmers Confidence survey 2013*. Jau 4 gadu tiek veikta lauksaimnieku aptauja, lai noskaidrotu uzticības (noskaņojuma) līmeni lauksaimniekiem, kad tiek runāts par darbību nozarē, darbību ietekmējošiem faktoriem, rentabilitātes iespējām u.c. Intervēti tika ~ 1000 lauksaimnieki.

2013. gada 3. ceturksnī Anglijas lauksaimnieku noskaņojums ir pozitīvs, raugoties gan īstermiņa (1 gads), gan vidējā (3 gadi) termiņā. Visos sektoros ir palielinājies biznesa pārliecība (*business confidence*). Pēc aptaujas datiem secināts, ka visvairāk lauksaimnieku darbību ietekmē likumdošana (74%) un izejvielu cenas (68%). 59% respondentu uzskata, ka rentabilitāte saglabāsies esošā līmenī, 16% uzskata, ka tā pieaugs, bet 25% uzskata, ka peļņa samazināsies. Trīs gadu periodā visu nozaru lauksaimnieki paredz, ka palielināsies saražotās un realizētās produkcijas apjoms. Labo noskaņojumu ietekmē labie laika apstākļi – esošais noskaņojums ir vislabākais līdzšinējo četru gadu periodā. Likumdošana un izejvielu cenas ir būtiskākie un kritiskākie jautājumi Lielbritānijas lauksaimniekiem.

Zviedrijas lauksaimniecības barometrs (2013. gada rudens): Jau kopš 1987. gada katru pavasari tiek veikta telefoniska 1000 lauksaimnieku aptauja par lauksaimniecības biznesa noskaņojumu. Kopš 2012. gada šāda aptauja tiek veikta arī rudenī, aptaujājot 300 lauksaimniekus. Kopumā lauksaimnieki, raugoties nākotnē, ir noskaņoti vairāk negatīvi, nekā pozitīvi, un šāda tendence ir nemainīga kopš 1987. gada. Šobrīd lauksaimnieku neapmierinātību ietekmē KLP 2014-2020. Pienkopības saimniecības ir vispiesardzīgāk orientētas, bet vispozitīvāk noskaņotas ir cūkkopības saimniecības (peļņa). Pienkopības nozarē tomēr palielinās apmierinātība gadu no gada, jo tā kļūst spēcīgāka – tas ir būtiskākais sektors Zviedrijā, jo tas nodrošina daudz darba vietas. Optimismu pienkopības saimniecībās ir palielinājuši fakti, ka valstī ir viens liels piena kooperatīvs, ir samazinājušās graudu cenas un lauksaimnieki cer uz mazākām ražošanas izmaksām. Piensaimniecībā lauksaimnieki paši sāk gatavot proteīnaugus un nevajag tik daudz importēt, piena cenas ir pieaugušas, ir veikta nozares rekonstrukcija. Cūkkopības nozarē apmierinātība ir mainīga, jo nozares tirgus ir ciklisks. Zviedrijā, ņemot vērā augsto valūtas kursu, lauksaimnieki no KLP saņems mazāk naudas, bet valūtas attīstība ar EUR dod priekšrocības piena tirgū.

Vācijas lauksaimniecības barometrs tiek veikts kopš 2004. gada katru ceturksni. Tiek aptaujāti 1000 lauksaimnieki. 2013. gada septembrī ir ļoti augsts pārliecības līmenis (augstāks ir bijis tikai 2007. gada 2010. gada decembrī). Viens no iemesliem ir piena cenu un cūkgaļas cenu palielināšanās, kā arī lopu pārtikas cenu samazināšanās. Lauksaimnieki ir pārliecinātāki/optimistiskāki par nākotnes (3 gadu periods) situāciju, ne kā par situāciju pēc gada. Visu nozaru lauksaimnieki ir pārliecināti par tirgu. 2013. gada zemās graudu un liellopu cenas samazina lauksaimnieku pārliecību par nozares attīstību, savukārt augstās 2013. gada piena un cūkgaļas cenas un samazinātās minerālmēslu cenas palielina lauksaimnieku pārliecību. Lauksaimnieku saimniecisko darbību būtiski ietekmē zemes nomas maksa, kas ir 1200 – 1500 EUR/ha gadā, kā arī pieaugošās enerģijas cenas. Iemesls augstajai cenai ir atjaunojamo enerģiju ietekme - ik dienu no pārtikas ražošanas bioenerģijas ražošanai tiek zaudēts 80 ha zemes. – zeme pieder ne tikai lauksaimniekiem, bet arī citiem sabiedrības pārstāvjiem. Nākotne labāka ir pienkopības nozares lauksaimniekiem, savukārt sliktāka situācija ir graudkopības un liellopu saimniecībām. Nākotnē Vācija plāno investēt tehnikā un tehnoloģijās (2014. gadā vairāk nekā 2013. gadā), mazāk tiks ieguldīts alternatīvā enerģijas iegūšanai (biogāze un vēja enerģija). 6000 biogāzes stacijas un ir sasnieguši optimālo līmeni, kas rada spiedienu uz zemes izmantošanu, lai barotu biogāzes staciju. Politikā negrib, lai iedzīvotājiem būtu jāmaksā vairāk par elektroenerģiju, jo valsts ir ievērojami subsidējusi biogāzes ražotnes. Katru gadu saimniecību skaits samazinās par 5%. Pēdējos 5 gados piena produkcijas ražošana pārvietojas no dienvidu un ziemeļu reģioniem.

Beļģija lauksaimniecības barometrs: kopš 2007. gada tiek aptaujāti 750 lauksaimnieki par lauksaimniecisko darbību un rezultātiem katrā saimniecībā. Aramzemes sektoros nākotnes redzējums ir pesimistisks. Citās nozarēs tas ir cerīgāks un lauksaimnieku apmierinātība ar perspektīvām ir augstāka. Kopš 2007. gada Beļģijas lauksaimniekiem ir bijis ļoti mainīgs noskaņojums – grafikā veido 'kalnus un lejas', mijoties pozitīvam un negatīvam noskaņojumam.

Itālija 'Farmers' confidence in Italy'. Itālijā tiek veikta lauksaimnieku aptauja kopš 2011. gada katru ceturksni. Itālijas lauksaimnieki ir cerīgāki un pozitīvāk noskaņoti par nozares attīstību 2013. gada rudens aptaujā. Lai gan joprojām viņu noskaņojums ir negatīvs (-1). Septembrī tikai vīnogu, piena lopkopības un augļu dārzu saimniecības raudzījās pozitīvi nākotnes tirgū. Tiek intervēti 800 lauksaimnieki.

Francijā lauksaimniecību pārliecība par nākotni sektorā ir samazinājusies un arī raugoties nākotnē (3 gadu periodā) Francijas lauksaimnieki ir noskaņoti pesimistiski.

Polijā: šobrīd lauksaimnieku noskaņojums ir samazinājies, bet nākotnē lauksaimnieki raugās cerīgi. Aramzemes un jauktās saimniecībās lauksaimnieki ir pesimistiskāki. Cūkkopības un pienkopības nozarē lauksaimnieki ir cerīgāki. Nākotnē pozitīvāk skatās viena sektora saimniecības, bet pesimistiskāk jauku sektoru saimniecības.

Graudkopju vidū visās valstīs ir pesimistiskāks noskaņojums, jo šogad, 2013. gadā, ir zemas graudu iepirkumu cenas.

Ungārijā ir saglabājies stabils noskaņojums laukaugu saimniecībās, jo bija laba raža, lai arī graudu cenas samazinājās. Cūkgaļas un piena cenas ir palielinājušās. Nākotnes situācijā

pesimistiskāki ir laukaugu ražotāji (*arable farmers*).

Rumānijā zemnieki ir pesimistiski noskaņoti. Jauktu nozaru saimniecības, piena un gaļas liellopu saimniecībās lauksaimnieki ir optimistiskāki un cerīgāki, bet graudkopji 2013. gadā, raugoties nākotnē, ir pesimistiskāki, jo ir zemes graudu cenas.

Kopumā ES lauksaimnieku noskaņojums ir pozitīvs un kļūst labāks, bet tas joprojām ir ļoti piesardzīgs optimisms.

Galvenās grūtības/šķēršļi lauksaimnieku saimnieciskajai darbībai ir nenoteiktie laika apstākļi, ko nevar paredzēt (Vācija), Itālijā nacionālās ekonomikas attīstība, Ungārijā cenu samazināšanās, Polijā laika apstākļi.

Līdz 2014. gada martam COPA-COGECA dalībvalstis ir aicinātas nosūtīt informāciju par lauksaimnieku apmierinātības līmeni, ja šādas ziņas ir pieejamas. Latvija ir aicināta piedalīties šajā COPA-COGECA barometra izstrādē. Iegūto informāciju COPA-COGECA var izmantot, lai pārstāvētu lauksaimniekus.

Prezentācija par saimniecību struktūras apsekojumiem (FSS), kuras tika apsektas, 2009.-2010. gada skaitīšanā un informācija par FSS reformu. /Structure and Dynamics of EU farms/

Diskusijas darba grupā/ citu ES dalībvalstu viedoklis

Gesa Wesseler, DG Agri.

2010. gadā Eiropas Savienībā bija 12 milj. saimniecības, 172 miljoni LIZ, 25 miljoni cilvēku iesaistīti lauksaimniecības sektorā (ne tikai pilna laika nodarbinātie) un 134 milj. liellopu vienības. Vidējais saimniecības lielums - 14,3 ha. Vidējais saimniecības vadītāja raksturojums ir vīrietis, kurš vecāks par 55 gadiem un kuram pieder 11,2 lopu vienības.

Kopš 1975. gada saimniecību skaits ir samazinājies. **Visās Eiropas Savienības valstīs saimniecību skaits samazinās.** Ekonomiskās krīzes ietekmē saimniecību skaits samazinājās daudz lēnāk, jo valstīs, kur ir ekonomiskā krīze, **cilvēki paliek saimniekot saimniecībā, ja nav citas ekonomiskās iespējas.** Saimniecības kļūst lielākas gan platību ziņā, gan ekonomisko rādītāju ziņā. ES-15 valstīs saimniecības ir 3,3 reizes lielākas kā ES-12 valstīs.

Lielākās saimniecības ir Lielbritānijā, Francijā, Vācijā. Mazākās – Itālijā, Polijā, Rumānijā.

Kopumā ES ir mazākas saimniecības nekā pasaulē – ES vidējais saimniecības lielums ir 14 ha, Brazīlijā 64 ha, Čīlē 107 ha, ASV 170 ha, Austrālijā 3000 ha.

ES saimniecības līdz 5 ha veido 69% no kopējo saimniecību skaita. 28% ir no 5 līdz 99,9 ha. 50% no LIZ veido saimniecības ar 100 ha un vairāk. Cūkkopībā un liellopu sektorā ir saimniecības, kurām nepieder zemes platības.

Mazās saimniecības (līdz 5 ha) ir ļoti dažādas – tās darbojas dažādos lauksaimniecības sektoros. Vidējās saimniecības ar 5-50 ha saimnieko dažādos lauksaimniecības sektoros. Lielās (100 ha un vairāk) galvenokārt nodarbojas ar graudkopību (50%).

Lauksaimniecība kļūst produktīvāka un īpaši ES-12 viena nodarbinātā produktivitāte

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

palielinājusies par 52%. Lielākā daļa saimniecību ir daļēji (*part time*) vadītas. ES-15 ir vairāk lauksaimniecības uzņēmumi (4%), bet ES-12 ir ģimenes saimniecības (99%).

Mazās saimniecības vairāk vada gadus vecāki saimnieki. Jaunas un lielās saimniecības veido jaunie lauksaimnieki. Viennozīmīgi – **samazinās lauksaimniecībā nodarbināto skaits**. Ziņojumi *Employment in agriculture* (2013) un *Structure of farms* (2013) ir publicēti EK mājas lapā.

Agnese Hauka īsi komentē situāciju Latvijā, atsaucoties uz vairākiem minētiem statistikas datiem par saimniecību struktūru ES dalībvalstīs.

Lauksaimniecības tirgus informācijas analīze un prognozes: DG AGRI pašreizējo aktivitāšu plānošana.

Diskusijas darba grupā/ citu ES dalībvalstu viedoklis

DG Agri apkopo informāciju par tirgus plūsmu, par cenām, pieprasījumu/piedāvājumu.

Balance sheets/forecast cereals supply & demand EU market. Skatīties EK mājas lapā.

Vispārīgi jautājumi par Ekonomiskās analīzes darba grupu

Diskusijas darba grupā/ citu ES dalībvalstu viedoklis

Platforma ir augsta līmeņa tikšanās un tā notiek parasti ir 1 reizi gadā. Tā tika izveidota 2009. gadā, kad bija pārtikas cenu krīze, ar mērķi palīdzēt sektoriem atgriezties tirgū. Platformas ziņojumi un darba materiāli pieejami *Eurostat statistics/economy and finances/prices/food supply chain monitor*.

COPA-COGECA tiek domāts par lietotājiem ērtākas mājas lapas izveidi, kurā varētu atrast informāciju par pārtikas cenām, jo esošā *Eurostat* datu bāze ir viegli lietojama tiem, kuri zina, kur un ko meklēt, bet plašākai sabiedrības daļai tā ir grūti pārskatāma. Tiek plānots atjaunot statistikas datus, lai tie būtu aktuālāki un izmantojami, citādi šobrīd tiek izmantoti 2009. gada dati, kas ir pārāk seni, lai sekotu līdzi tirgus aktualitātēm un tendencēm..

Nākamā platformas tikšanās notiks 2014. gada pavasarī, kurā piedalīsies arī COPA-COGECA pārstāvji.

Agnese Hauka

Paraksts